

NEW SOCIAL INITIATIVE

OBEĆANJE KRATKOG DAHA - PAD VLADE I DIJALOG SA BEOGRADOM USRED PANDEMIJE COVID-19

Kosovo se, usled izbijanja pandemije COVID-19, susrelo sa krizom velikih razmera. Zabeležena su 423 slučaja zaraze i devet smrtnih slučajeva do sada, a kosovski lideri nisu uspeali da se usaglasu u borbi protiv širenja virusa. Izglasavanje nepoverenja, 25. marta, dovelo je do pada vlade Aljbina Kurtija nakon samo 50 dana od njenog konstituisanja, čineći je vladom koja je, u istoriji Kosova, najkraće trajala. Pokazalo se da koalicione stranke ne mogu prevazići neslaganja kako usled ukidanja taksi od 100 odsto, tako i zbog različitih stavova o borbi protiv pandemije i neophodnosti uvođenja vanrednog stanja. Kosovo se, takođe, suočava nesaglasjem ključnih međunarodnih partnera u susret nastavku dijaloga Beograda i Prištine, posebno između SAD i EU. Grupa istraživača i eksperata iz Prištine, Severne Mitrovice i Beograda imala je onlajn sastanak gde se razgovaralo o uticaju pandemije COVID-19 na Kosovo, kao i uticaju koji ima na politiku Kosova i na dijalog Beograda i Prištine.

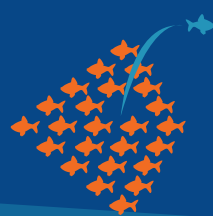
BORBA PROTIV PANDEMIJE COVID-19

Pad vlade usred pandemije i međuinstitucionalne nesuglasice u vezi sa uvođenjem vanrednog stanja, učesnici su okarakterisali kao „neodgovorno i skandalozno ponašanje“, pošto je Kosovo tek počelo se suočava sa krizom. Pokušaj predsednika Tačija da uvede vanredno stanje u dogovoru sa rukovodstvom Demokratskog saveza Kosova (DSK) i time umanju moć vlade uspeo je da napravi razdor među koalicionim partnerima i da, na kraju, izazove vladin pad. Dok nova vlada ne bude izabrana, odlazeća vlada će nastaviti da ispunjava svoje dužnosti. Prve mere koje je kosovska vlada preduzela u borbi protiv pandemije COVID-19 bile su procenjene kao odgovarajuće uzimajući u obzir to da zdravstveni sistem nije u stanju da se nosi sa teretom prevelikog broja slučajeva. Kosovo je među prvim u regionu uvelo mere zatvaranja škola i preduzeća koja nisu od suštinskog značaja, i stavilo pod karantin područja sa većim brojem zaraženih stanovnika. Vlada je 24. marta donela odluku o uvođenju restrikcije kretanja građana, koju je Ustavni sud u međuvremenu proglasio neustavnom. Ipak, odlazeća vlada nastavila je da nameće restriktivnije mere, uprkos odluci Suda. Naši sagovornici su kritikovali takvo ponašanje vlade i upozorili na „Kurtijeve autoritarne tendencije“. Vlada je, u međuvremenu od strane opozicije kritikovana zbog toga što nije uspevala, da mere koje su preduzele institucije na centralnom nivou, sprovede na teritoriji čitavog Kosova, posebno u oblastima gde je stanovništvo većinski srpsko. Opozicija je optužila Kurtija za ugrožavanje suvereniteta Kosova zbog toga što je u upravljanju merama prevencije sarađivao sa Beogradom tako što je, na primer, dozvolio nesmetano kretanje lekara i medicinskog osoblja. Učesnici diskusije su pohvalili saradnju Beograda i Prištine u borbi protiv pandemije COVID-19 i činjenicu da su do sada politički lideri u Beogradu i Prištini uglavnom razumeli težinu situacije i da nisu pojačavali tenzije. Učesnici su, takođe, izneli mišljenje da bi, ako dođe do povećanog broja slučajeva, odlazeća vlada bila dodatno primorana da podleigne pritisku predsednika Tačija i da prihvati uvođenje vanrednog stanja.

NOVA VLADA ILI ODLAGANJE REŠENJA?

Od izglasavanja nepoverenja, strategija Pokreta Samoopredeljenje (PS) je da ostane na vlasti, sve do novih izbora, koji bi bili održani nakon pandemije, kada se za to stvore uslovi. Neočekivano PS je osnažena zbog odluke Ustavnog suda iz 2014. godine prema kojoj je predsednik dužan da se obrati najvećoj političkoj stranci ili entitetu u Skupštini da predloži kandidata za premijera. Predsednik Tači je 2. aprila pozvao PS da dostavi ime kandidata za premijera u „razumnom roku“. Međutim, PS okleva i još uvek ne čini ništa povodom predlaganja kandidata za premijera, zato što bi se na taj način suočio sa rokom od 15 dana za izbor nove vlade. U slučaju da predsednik Tači odluči da zaobiđe PS i pozove DSK, kao drugu najveću stranku, da predloži kandidata za premijera, PS će najverovatnije tražiti mišljenje Ustavnog suda o legalnosti date odluke, oslanjajući se na odluku Suda iz 2014. godine. Čini se da je DSK spreman da iskoristi priliku i profitira iz svoje odluke da pokrene izglasavanje nepoverenja i pokušać da stvori novu vladajuću koaliciju sa Alijansom za budućnost Kosova (ABK), Građanskom inicijativom za Kosovo - (NISMA), Srpskom listom (SL) i drugim strankama nevećinskih zajednica, uz prećutnu podršku Demokratske partije Kosova (DPK). Takva vlada bi imala značajnu većinu, a sa DPK iz pozadine bi čak imala i jasnu dvotrećinsku većinu potrebnu za donošenje zakona za koje je potrebna 2/3 većina. DSK je u problemu zbog unutrašnjih nesuglasica između „stare garde“, članova koji su bliski lideru stranke, Isi Mustafi, i „mlađih izazivača“, poput predsednice Skupštine Vjose Osmani, koji se protive padu vlade. Međutim, Generalni savet DSK je velikom većinom podržao svog lidera u prihvatanju mandata za formiranje nove vlade u slučaju da se za to ukaže prilika. Naši sagovornici se uglavnom slažu sa time da će na kraju predsednik Tači pronaći način da zaobiđe PS, kao glavnu prepreku za uspostavljanje nove vlade. Ipak, prema njihovom mišljenju, PS će iz te borbe dugoročno izaći još snažniji, jer će moći da igra na „kartu žrtve“. PS će predstaviti svoj potencijalni pad kao obračun između novih nekorumpiranih vođa koji dolaze iz redova PS i stare korumpirane elite iz DSK, DPK, ABK i NISME. Neki politički analitičari iz Prištine smatraju da se „stara garda“ rukovodstva DSK nije osećala prijatno u koaliciji sa PS. Što bi koalicija duže trajala, to bi snažnije PS privukao tradicionalne glasače DSK i učinio DSK politički impotentnim u budućnosti, stavljajući ga na marginu političkog života. Ovako, DSK je Kurtijev sukob sa SAD i ambasadorom Grenelom oko bezuslovnog ukidanja taksi od 100 odsto, kao i neslaganje sa uvođenjem vanrednog stanja, iskoristio kao savršen izgovor za rušenje vlade.

Različiti stavovi o nepoverenju vladi između SAD i ključnih evropskih zemalja pokazuju do sada najoštriju podelu među zemljama Kvinte po pitanju kritičnih političkih dešavanja na Kosovu. Prema rečima naših učesnika, vladu na čelu sa PS je američka administracija, a posebno ambasador Ričard Grenel, doživljavala kao potencijalnu pretnju. Grenel je odlučio da kazni Kurtija zbog toga što nije podlegao pritisku i zbog nesaradnje u pokušaju SAD da se postigne brz sporazum između Beograda i Prištine. S druge strane, analitičari iz Beograda smatraju principijelnim pritisak SAD na Prištinu da bezuslovno ukine takse, a, takođe, i rezultatom dugo odlagane potrebe da se dve strane vrate za pregovarački sto.

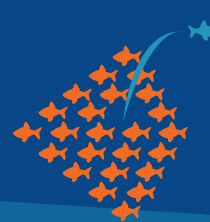

DIJALOG BEOGRADA I PRIŠTINE - DOKTRINA ŠOKA ILI NASTAVAK LIMBA?

Razlika između politike SAD i Evrope prema Prištini ukazuje na potencijalne poteškoće za narednu fazu dijaloga Beograda i Prištine. Naši analitičari smatraju da će se teško postići bilo kakav sporazum ako međunarodni akteri ne zauzmu jedinstven stav o parametrima potencijalnog finalnog sporazuma. U međuvremenu, kako učesnici iz Prištine smatraju, američka administracija podržala je izglasavanje nepoverenja vladi, i to znači da je došlo do nekog usaglašavanja između Predsednika Vučića i Predsednika Tačija tokom njihove posete Vašingtonu, početkom marta. Većina učesnika priznaje da bi takav sporazum mogao da uključi i određenu teritorijalnu komponentu. Međutim, čak i ako je ambasador Grenel imao nameru da postigne ličnu pobedu i predstavi je kao postignuće predsednika Trampa, pandemija COVID-19 dodatno je skratila ionako kratak vremenski okvir za postizanje sporazuma pre američkih predsedničkih izbora u novembru. Pre bilo kakvog značajnijeg susreta dve strane, nova vlada u Prištini moraće da bude izabrana, a moraju se održati i odloženi parlamentarni izbori u Srbiji održati. Predsednik Vučić nema nameru da vodi dijalog koji ga može skupo koštati, te je verovatnoća da će do sporazuma doći pre izbora mala. Prema mišljenju naših analitičara u Beogradu, izbori bi najranije mogli biti održani krajem juna ili početkom jula, što bi dodatno pomerilo uspostavljanje nove vlade za kraj avgusta ili početak septembra. Stoga bi eskalacija pandemije koronavirusa mogla pritisluti sve strane da pričekaju do novembra i američkih predsedničkih izbora. Ipak, potencijalni poraz predsednika Trampa i pobjeda Džozefa Bajdena u novembru mogli bi u potpunosti promeniti dinamiku i situacija bi se mogla okrenuti više u korist Prištine.

Međutim, neki učesnici su naglasili da postoji mogućnost „iznenađenja” ili „scenarija doktrine šoka”. Prema njihovom mišljenju, pandemija COVID-19 bi mogla otvoriti put sporazumu, jer „velika kriza predstavlja odličnu priliku” da autoritarni lideri proguraju određene sporazume koje ne bi mogli da „prodaju” u normalnim okolnostima. Taj scenario bi mogao biti ubrzan jer bismo u Prištini imali slabu DSK vladu potčinjenu predsedniku i, nakon izbora u Srbiji, snažan mandat za stranku predsednika Vučića. Takođe, činjenica da su sloboda kretanja, okupljanja i protesti ograničeni tokom pandemije COVID-19 mogla bi olakšati proces jer bi one političke snage koje bi bile protiv teško mogle da mobilišu svoje pristalice i pokažu svoje nezadovoljstvo.

U međuvremenu, Savet EU imenovao je Miroslava Lajčaka za Specijalnog predstavnika Evropske unije za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana koja nagoveštavaju ponovno uključivanje EU u dijalog. Lajčak će podržavati rad visokog predstavnika EU Đozepa Borelja. Njegovo imenovanje žestoko je kritikovao predsednik Tači, dok su drugi u Prištini imali različite stavove o pristupu EU po kojem njeni spoljnopolitički lideri dolaze iz zemalja koje nisu priznale Kosovo. Za razliku od predsednika Tačija, odlazeći premijer Kurti pozdravio je Lajčakovo imenovanje i potvrdio posvećenost Kosova za ponovno uspostavljanje dijaloga sa Srbijom. On je, takođe, napomenuo da bi i EU i SAD trebalo da posreduju tom dijalogu. Kurti, koji se u Prištini smatra „evropskim čovekom”, razmenio je i pisma s francuskim predsednikom Emanuelom Makronom i razgovarao sa nemačkom kancelarkom Angelom Merkel na temu budućnosti dijaloga.

NEW SOCIAL INITIATIVE

Predsednik Makron je obećao da će ojačati ulogu Francuske u dijalogu, i predložio to da bi Francuska i Nemačka mogle organizovati Pariski samit pod okriljem EU posvećen odnosima Kosova i Srbije „čim se stvore odgovarajući uslovi“. Naši analitičari bili su sumnjičavi prema izgledima za brzo obnavljanje ili uspeh Dijaloga pod okriljem EU. Po njihovom mišljenju, novom izaslaniku EU će biti potrebno vreme da razmotri do sada postignute sporazume i u potpunosti se upozna sa portfoliom. Učesnici su, takođe, doveli u pitanje sposobnost EU da bude kreativna i pogura dogovor koji bi mogao da zadovolji i Beograd i Prištinu. S obzirom na to da je uticaj EU opadao budući da, po principu šargarepe i štapa „štapa nema, a šargarepu je neko pojeo“, čini se da dijalogu već neko vreme „nedostaje sadržina“. Novi pristup EU morao bi da se zasniva na realističnoj proceni onoga što se može postići, uzimajući u to da pet zemalja članica EU nije priznalo Kosovo, ali i smanjenu reputaciju zbog neispunjavanja obaveza.

ZAKLJUČAK

Proći će vreme dok se ne ukinu mere prevencije usled pandemije COVID-19 na Kosovu i u Srbiji i ponovo pokrene dijalog Beograda i Prištine. I Kosovo i Srbija, kao i ključni međunarodni partneri osećaće posledice ove krize dugo nakon stavljanja situacije pod kontrolu. Uz slabljenje ekonomije, povećanu nezaposlenost i socijalnu nejednakost ne može se isključiti moguća politička nestabilnost, posebno na Kosovu, između ojačanog PS i stranaka „stare garde“. Dok vlade Kosova i Srbije pokušavaju da se prilagode novonastaloj realnosti nakon pandemije COVID-19, ostaje da se vidi koliko je energije ostalo za još jedan, finalni pokušaj uspostavljanja normalizacije.

EUROPEAN
ENDOWMENT OF DEMOCRACY

“Ova publikacija (Obećanje kratkog daha - pad vlade i dijalog sa Beogradom usred pandemije COVID-19) nastala je uz podršku Evropske zadužbine za demokratiju (EED). Sadržaj publikacije ne odražava nužno stavove EED. Odgovornost za informacije i statove iznete u ovoj publikaciji snosi isključivo autor.”

NEW SOCIAL INITIATIVE

NEW SOCIAL INITIATIVE

<http://newsocialinitiative.org/>

@NSIMitrovica

@newsocialinitiative.nsi

Čika Jovina V/117, North Mitrovica

www.newsocialinitiative.org

office@newsocialinitiative.org

